

"Бақыланбайтын экономиканы бағалау әдістемесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті төрағасының 2019 жылғы 7 тамыздағы № 4 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы Басшысының 2025 жылғы 21 тамыздағы № 24 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2025 жылғы 25 тамызда № 36672 болып тіркелді

ЗҚАИ-ның ескертпесі!

Осы бұйрық 01.01.2026 ж. бастап қолданысқа енгізіледі

БҰЙЫРАМЫН:

1. "Бақыланбайтын экономиканы бағалау әдістемесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті төрағасының 2019 жылғы 7 тамыздағы № 4 бұйрығына (Қазақстан Республикасының Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 19215 болып тіркелген) мынадай өзгерістер мен толықтырулар енгізілсін:

көрсетілген бұйрықтың кіріспесі мынадай редакцияда жазылсын:

"Мемлекеттік статистика туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабы 5) тармақшасына және Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылғы 5 қазандағы № 427 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі туралы ереженің 15-тармағы 34) тармақшасына және Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Төрағасының 2020 жылғы 23 қазандағы № 9-нқ бұйрығымен бекітілген Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Ұлттық статистика бюросы туралы ереженің 15-тармағы 20) тармақшасына сәйкес БҰЙЫРАМЫН:";

көрсетілген бұйрықпен бекітілген Бақыланбайтын экономиканы бағалау әдістемесінде:

1-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"1.Бақыланбайтын экономиканы бағалау әдістемесі (бұдан әрі – Әдістеме) халықаралық стандарттарға сәйкес қалыптастырылатын және "Мемлекеттік статистика туралы" Қазақстан Республикасының Заңына (бұдан әрі – Заң) сәйкес бекітілетін статистикалық әдіснамаға жатады.";

14-тармақтың 1) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын:

"1) шағын кәсіпорындардың шығарылымдары негізінде есептелген экономикалық қызмет түрлері бойынша шағын кәсіпорындардың ЖҚҚ;"

3-тарау 2-параграфтың тақырыбы мынадай редакцияда жазылсын:

"2-параграф. N3 типі бойынша есептеу – заңнамаға сәйкес тіркелмеуі тиіс өндірушілердің шығарылым көлемі";

16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 және 24-тармақтар мынадай редакцияда жазылсын:

"16. N3 типінің кезеңділігі – жылдық.

Есептеу жүргізу үшін ақпарат көзі бейресми сектор кәсіпорындары (үй шаруашылықтары) бойынша Бюро ұсынатын келесі деректер болып табылады:

1) ауыл, орман және балық шаруашылығында жеке қосалқы шаруашылықтарда ауыл шаруашылығы өнімдерін өз тұтынуы, сату немесе айырбастау үшін өндіретін, бірақ өндіріс көлемінің аздығынан кәсіпорын ретінде міндетті тіркеуге жеткіліксіз болғандықтан тіркелмеген, бір жылдық немесе екі жылдық және көпжылдық дақылдарды өсірумен, сондай-ақ ауыл шаруашылығы жануарларын өсірумен айналысатын үй шаруашылықтарының өндіріс көлемі. Есептеу жүргізу үшін ақпарат көздері ауыл шаруашылығы саласындағы іріктемелі статистикалық байқаулар болып табылады;

2) өңдеу өнеркәсібінде – үй шаруашылықтары өздерінің түпкілікті тұтынуы, сату немесе нарықта айырбастау үшін өндірген өнім көлемі. Есептеу жүргізу үшін ақпарат көзі үй шаруашылығын зерттеу деректері болып табылады;

3) құрылыста – жеке тұлғалардың саяжайлар мен бау-бақша учаскелерінде, гараждарда және басқа да объектілерде саяжай үйлері және басқа да аула құрылыстарын салу бойынша атқарылған жұмыс көлемі. Есептеу жүргізу үшін ақпарат көзі үй шаруашылығын зерттеу деректері болып табылады;

4) көтерме және бөлшек саудада, автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеуде – үй шаруашылықтарының тауарлар мен қызметтерді сату көлемі. Саудада шығарылым ретінде сауда белгісі қолданылады. Автокөлік құралдарына техникалық қызмет көрсету және жөндеу үшін жеке көлік құралдарын техникалық жөндеу және жуу бойынша көрсетілетін қызметтерден түскен үй шаруашылығының кірістері есепке алынады. Есептеу жүргізу үшін ақпарат көзі үй шаруашылығын зерттеу деректері болып табылады.

Коммерциялық мақсатта тауарларды кейіннен қайта сату үшін импорттайтын жеке тұлғалардың кірістері қазақстандық азаматтардың шекаралас елдерге (Ресей Федерациясы, Өзбекстан Республикасы, Қырғыз Республикасы және Қытай Халық Республикасы) бару жиілігін және бір сапарда әкелінетін тауарлардың орташа көлемін талдауды ескере отырып, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің деректері негізінде бағаланады;

5) көлікте – үй шаруашылықтарының жолаушылар мен жүктерді тасымалдау бойынша көрсетілетін қызметтен түскен табыстары. Есептеу үшін ақпарат көзі үй шаруашылығын зерттеу деректері болып табылады.

17. Жеке көрсетілетін қызметтерге жете есептеулер жүргізіледі:

1) жылжымайтын мүлікпен жасалатын операциялар бойынша – жеке тұлғалардың тұрғын үйді (өз үйінде шартты түрде тұруын қоспағанда), тұрғын емес үй-жайларды және автотұрақтарды бейресми жалға беруден түскен кірістер.

Жеке тұлғалардың пәтерлер мен жеке тұрғын үйлерді жалға беруден түсетін кірістерін бағалау ресми статистикалық ақпараттың негізінде жүзеге асырылады:

- тұрғын үй қорының статистикалық тіркелімінің деректері;
- тұрғын үй нарығындағы бағалар статистикасы.

Есепке тұрғын үйді бейресми (тіркелмеген) жалға беруден, яғни кәсіпкерлік қызмет ретінде мемлекеттік тіркеусіз алынған кірістер кіреді.

Жеке тұлғаның меншігінде бес пәтерден артық болса, алғашқы екеуін меншік иесі немесе оның туыстары пайдаланатын болса, ал үшіншіден бастап пәтерлер бейресми түрде жалға беріледі деп есептелетін жағдайлар ескеріледі. Жалпы есептелген кірістің 67% бақыланбайтын экономикаға тиесілі.

Сондай-ақ, есептеулер қалалық жерлерде жеке тұрғын үйлердің шамамен 5% тиісті қызметті ресми тіркеусіз жалға береді деп болжайды.

Жеке тұлғалардың тұрғын емес үй-жайларды (соның ішінде коммерциялық үй-жайларды және автотұрақтарды) жалға беруден түсетін кірістерін бағалау үшін ақпарат көзі әкімшілік деректер және баламалы, жалпыға қолжетімді деректердегі тұрғын емес үй-жайлардың орташа бағалары туралы ақпарат болып табылады.

Есептеулер жеке тұлғаларға тиесілі коммерциялық үй-жайлардың 10% және автотұрақтардың 10% бейресми түрде жалға беріледі деп болжайды. Жалға алынған мүліктің жалпы көлемінен заңды (ресми тіркелген) жалдау жағдайлары алынып тасталады;

2) көрсетілетін қызметтердің өзге де жеке түрлерін ұсыну бойынша – үй шаруашылықтары киім, аяқ киім тігу және оларды жөндеу, тұрмыстық құралдар мен металл бұйымдарын жөндеу бойынша көрсеткен қызметтерден, сондай-ақ шаштараздар мен сұлулық салондарындағы қызметтен түсетін кірістер. Есептеу жүргізу үшін ақпарат көзі үй шаруашылығын зерттеу деректері болып табылады;

3) үй қызметшісін жалдайтын және өз тұтынуы үшін тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді өндіретін үй шаруашылықтарының қызметі бойынша – үй шаруашылықтарының басқа да жеке қызметтері (үй күтуші, аспаз, жүргізуші, бақташы) бойынша көрсеткен қызметтерінен түсетін кірістер. Есептеу жүргізу үшін ақпарат көзі үй шаруашылығын зерттеу деректері болып табылады;

4) білім беруде – репетиторларға және осы саламен байланысты басқа білім беру қызметтеріне жете есептеулер. Репетиторлардың көрсеткен қызметтерінің құны мына формула бойынша есептеледі:

$$Vr = Rs \times H \times T \times P$$

(11)

мұндағы:

V_r – шығарылым, теңге;

R_s – мектеп оқушыларының саны, адам;

H – оқу жылының жалпы ұзақтығы, апта;

T – аптадағы сабақ саны, бірлік;

P – репетитормен бір сағаттық сабақтың құны, теңге.

Шығарылымды бағалау кезінде 6, 9, 11, 12 сынып оқушыларының жалпы санының 10% пайдаланылады;

5) денсаулық сақтауда – медициналық қызметтер көрсету бойынша бейресми қызметті жүзеге асыратын медициналық персоналға жете есептеулер. Медициналық персоналдың қосымша табысы мына формула бойынша есептеледі:

$$E = U \times Y \times D \times F \quad (12)$$

мұндағы:

E – шығарылым, теңге;

U – медициналық персонал саны;

Y – аптасына көрсетілген қызметтердің саны, бірлік;

D – медициналық қызметтердің орташа құны, теңге;

F – жылына жұмыс апталарының саны, бірлік.

Шығарылымды бағалау кезінде учаскелік медбикелер санының 20% пайдаланылады;

6) өнер саласы бойынша – өнер саласы бойынша – өнер және ойын-сауық саласындағы қайраткерлер (ресми емес жеке іс-шараларда өнер көрсететін музыканттар, әртістер, асабалар) көрсететін қызметтерге жете есептеулер. Қосымша табыс мына формула бойынша есептеледі:

$$E = A \times B \times C \quad (13)$$

мұндағы:

E – шығарылым, теңге;

A – мейрамхана санатындағы тамақ пен сусындар ұсынатын объектілердің саны, бірлік;

B – жылдағы іс-шаралар саны, бірлік;

C – қызмет көрсету құны, теңге.

Шығарылымды бағалау барлық мейрамханалардың 80% және жылдағы барлық оқиғалардың 20% пайдаланады;

7) инфлюенсер (блогер) бойынша – кәсіпкерлік қызмет мақсатында тұлғалардың беймәлім тобына бағытталған онлайн-платформалардағы кәсіпкерлік қызмет мақсаттағы онлайн-жарнамалардан түсетін кірістер. Сәйкес есептеулерді жүргізу үшін ақпарат көзі Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің әкімшілік деректері болып табылады;

8) Қазақстан аумағында жұмыс істейтін шетел азаматтары бойынша – Қазақстан Республикасының заңнамасын бұза отырып, шетелдік жұмыс күшін және еңбек иммигранттарын тарту бойынша әкімшілік деректердің, сондай-ақ бір қызметкердің орташа айлық атаулы жалақысы туралы ресми статистикалық деректердің негізінде есептелген кірістер.

18. N3 типті Экономикалық қызмет түрлерін аралық тұтыну табыстың шамамен 25-30% құрайды, қызметтің бір бөлігі экономиканың бейресми секторында жүзеге асырылады. ЖҚҚ шығарылым мен аралық тұтыну арасындағы айырмашылық ретінде есептеледі.

"N3– заңнамаға сәйкес тіркелмеуі тиіс өндірушілердің шығарылым көлемі" типін бағалау ұйымның төмен деңгейінде еңбек және капитал бөлінісі аз немесе мүлдем бөлінбейтін бірліктер өндіретін тауарлар мен қызметтерді өндіріс факторлары ретінде, сондай-ақ шағын ауқымда бағалауға мүмкіндік береді. Ұй шаруашылығында өндірістік қызметтің әртүрлі түрлері жүзеге асырылуы мүмкін болғандықтан, бұл бағалау нақты жағдайды сипаттай алмайды және салық органдарының бақылау шаралары үшін пайдаланыла алмайды.

19. N6 типінің кезеңділігі –жылдық.

Есептеу жүргізу үшін ақпарат көздері:

1) салық есептілігі нысандарына сәйкес салық төлеушінің сатудан түскен кірісі (бұдан әрі – кіріс);

2) есепті кезеңдегі салықтық түсімдер;

3) есепті кезеңде ұлттық шоттарды есептеу үшін қабылданған, экономикалық қызмет түрлері бойынша аралық тұтыну бойынша деректер.

20. Осы Әдістеменің 19-тармағының 1) және 2) тармақшаларында көрсетілген деректерді Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті Бюроға жыл сайын жолдайды.

21. Көлеңкелі экономика (көлеңкелі айналым) салық төлеу деңгейін ескере отырып, субъект және аймақ бойынша орташа салалық кірістің салық төлеушінің кірісінен айырмасы ретінде есептеледі.

Есептеу кезінде мынадай салық төлеушілер алынып тасталады:

1) салықтық түсімдері теріс мәнге ие салық төлеушілер;

2) салық органының коды, мөлшері мен қызмет түрі бойынша деректері жоқ салық төлеушілер;

3) Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі айқындайтын тізім бойынша мониторингке жататын салық төлеушілер;

4) салық заңнамасына сәйкес салық жеңілдіктерін қолданған салық төлеушілер;

5) бюджетке түсетін салықтық түсімдерінің табысқа қатынасы 50% асатын салық төлеушілер;

6) әрбір қызмет түрі бойынша кірістері өлшемі мен ауданын ескере отырып, бес және одан да көп есе асатын салық төлеушілер.

22. Есептеу алгоритмі мен әдісінің сипаттамасы:

1) әр салық төлеуші үшін салық төлеу деңгейі есептеледі:

$$\text{СТД} = \frac{\text{СМТ}}{K}$$

(14)

мұндағы:

СТД – кәсіпорынның салық төлеу деңгейі, %;

СМТ – бюджетке төленген салық төлемдердің сомасы, теңге;

K – салық төлеушінің кірісі, теңге;

2) экономикалық қызмет түрлері мен кәсіпорындардың көлемі (ірі, орта, шағын) бойынша салық төлеудің салалық орташа деңгейі мынадай формула бойынша аудандық деңгейде есептеледі:

$$\text{СТД}_{\text{ор}} = \frac{\text{СТД}_1 + \text{СТД}_2 + \dots + \text{СТД}_n}{n}$$

(15)

мұндағы:

$$\text{СТД}_{\text{ор}}$$

– салық төлеу деңгейінің орташа салалық мәні, теңге;

$$\text{СТД}_1, \text{СТД}_2, \dots, \text{СТД}_n$$

– тиісті экономикалық қызмет түрі бойынша салық төлеушілердің салық төлеу деңгейлері, теңге;

n – тиісті экономикалық қызмет түрі бойынша салық төлеушілер саны, бірлік;

3) жалпы өнім ретінде қабылданған экономикалық қызмет түрлері мен кәсіпорындардың (ірі, орта, шағын) көлемі бойынша орташа салалық кіріс мынадай формула бойынша аудандық деңгейде есептеледі:

$$K_{\text{ор}} = \frac{K_1 + K_2 + \dots + K_n}{n}$$

(16)

мұндағы:

$$K_{\text{ор}}$$

– салық төлеушілердің орташа салалық кірісі, теңге;

$K_1, K_2, \dots K_n$

– тиісті экономикалық қызмет түрі бойынша салық төлеушілердің кірісі, теңге;

n – тиісті экономикалық қызмет түрі, кәсіпорындардың көлемі бойынша салық төлеушілердің саны, бірлік.

Салық төлеу деңгейі салалық орташа көрсеткіштен төмен және табысы салалық орташа көрсеткіштен төмен кәсіпорындар бойынша жете есептеу жүргізіледі.

Шығарылым ретінде айқындалған жете есептеу салалық орташа кіріс пен салық төлеушінің кірісі арасындағы айырма ретінде есептеледі.

N6 типі бойынша жете есептеулер мынадай салалар бойынша жүргізілмейді:

- тау-кен өндіру өнеркәсібі;

- электрмен жабдықтау, газ беру, сумен жабдықтау, кәріз жүйесі, қалдықтарды бақылау;

- қаржылық қызмет;

- мемлекеттік басқару және қорғаныс;

- білім беру;

- денсаулық сақтау.

23. Аралық тұтыну есепті кезеңде ұлттық шоттардың тиісті экономикалық қызмет түрлерінің аралық тұтынуының қабылданған үлесіне сәйкес келеді, сонымен бірге бұл үлес қызметтің бір бөлігі экономиканың көлеңкелі секторында жүзеге асырылатындығына байланысты ерекшеленуі мүмкін.

24. ЖҚҚ шығарылым мен аралық тұтынудың айырмасы ретінде есептеледі.";

28-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"28. Жаппай әдіспен зерттелетін, есеп бермеген кәсіпорындар бойынша жалпы шығарылым жете есептеулер әр қызмет түрі бойынша мынадай формула бойынша жүргізіледі:

$$O_{скрi}^{статжаппай} = O_{ij} * N_{ij}$$

(17)

мұндағы:

$$O_{скрi}^{статтұтас}$$

– есептерді ұсынбаған, тиісті қызмет түрі мен өлшемділігі бойынша жаппай әдіспен зерттелетін кәсіпорындардың жалпы шығарылымы, миллион теңге;

$$O_{ij}$$

– тиісті қызмет түрі мен өлшемділігі бойынша бір кәсіпорынға келетін жаппай әдіспен зерттелетін кәсіпорындардың жалпы шығарылымның орташа мәні, миллион теңге;

N_{ij}

– есептерді ұсынбаған, тиісті қызмет түрі мен өлшемділігі бойынша жаппай әдіспен зерттелетін кәсіпорындардың саны, бірлік.";

мынадай мазмұндағы 29, 30 және 31-тармақтармен толықтырылсын:

"29. Іріктеме әдісімен зерттелетін, есеп бермеген кәсіпорындар бойынша жете есептеу әр қызмет түрі бойынша мынадай формула бойынша жүргізіледі:

$$O_{скрі}^{статіріктемелі} = O_{ij} * N_{ij}$$

(18)

мұндағы:

$O_{скрі}^{статіріктемелі}$

– есептерді ұсынбаған, тиісті қызмет түрі мен өлшемділігі бойынша іріктемелі әдіспен зерттелетін кәсіпорындардың жалпы шығарылымы, миллион теңге;

O_{ij}

– тиісті қызмет түрі мен өлшемділігі бойынша бір кәсіпорынға келетін іріктемелі әдіспен зерттелетін кәсіпорындардың жалпы шығарылымның орташа мәні, миллион теңге;

N_{ij}

– есептерді ұсынбаған, тиісті қызмет түрі мен өлшемділігі бойынша іріктемелі әдіспен зерттелетін кәсіпорындардың саны, бірлік.

30. Жолаушылар тасымалы (такси) және қоғамдық тамақтану (мейрамханалар мен барлар) салаларындағы "шайпұлды" бағалау үшін тиісті салалардағы жалпы шығарылымның 5% үлесін құрайтын тіркелген үлесі пайдаланылады.

31. Сондай-ақ, мынадай салалар бойынша жеке қызметтерге "шайпұлға" жете есептеулер жүргізіледі:

1) білім беруде "шайпұлдар" құны мынадай формула бойынша есептеледі:

$$Q = J \times W \times I$$

(19)

мұндағы:

Q – "шайпұлдардың" жалпы сомасы, теңге;

J – педагогтар саны, адам;

W – мерекелер саны, бірлік;

I – бір "шайпұлдың" орташа құны, теңге;

2) денсаулық сақтауда "шайпұлдар" құны мынадай формула бойынша есептеледі:

$$Q = J \times I$$

(20)

мұндағы:

Q – "шайпұлдардың" жалпы сомасы, теңге;

J – медициналық жағдайлар саны (бір жылда туылған балалар саны және бір жылда жасалған операциялар саны), бірлік;

I – бір "шайпұлдың" орташа құны, теңге."

2. Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросының Ұлттық шоттар департаменті Заң департаментімен бірлесіп заңнамада белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін;

2) осы бұйрық ресми жарияланғаннан кейін оны Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросының интернет-ресурсында орналастыруды қамтамасыз етсін.

3. Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросының Ұлттық шоттар департаменті осы бұйрықты басшылыққа алу және жұмыста пайдалану үшін Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросының құрылымдық және аумақтық бөлімшелеріне жеткізсін.

4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Ұлттық статистика бюросы басшысының жетекшілік ететін орынбасарына жүктелсін.

5. Осы бұйрық 2026 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі және ресми жариялануға жатады.

Қазақстан Республикасы
Стратегиялық жоспарлау және
реформалар агенттігінің Ұлттық статистика
бюросының басшысы

М. Турлубаев

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының
Қаржы министрлігі